
A Bizottság új irányelvjavaslata a pénzmosás elleni büntetőjogi fellépésről az egyes tagállami szabályozások tükrében^{*} Jacsó Judit^{} - Udvarhelyi Bence^{***}**

1. Bevezető gondolatok

A pénzmosás mint súlyos, határokon átnyúló bűncselekmény elleni fellépés már az 1990-es évektől az Európai Unió fókuszpontjába került. Az Európai Unió pénzmosás elleni politikája alapvetően két pilléren alapul: a büntetőjogi és a büntetőjogon kívüli fellépésen. A büntetőjogi repressziót az Unió – korábbi – III. pilléres jogi eszközei szolgálták, amelyek az irányadó nemzetközi egyezményekkel összhangban többek között a pénzmosás büntetni rendeléséről és a tagállami büntetési tételek egymáshoz közelítéséről rendelkeztek.¹ A pénzmosás elleni küzdelem büntetőjogon kívüli eszközeit az Unió négy pénzmosás elleni irányelve jelenti, amelyek elsődleges célja az ügyfél-átvilágítási és bejelentési kötelezettség előírásával annak megakadályozása, hogy a pénzügyi szektort pénzmosás céljára felhasználják.²

^{*} A tanulmány az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

^{**} Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete.

^{***} Tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete.

¹ Lásd: A Tanács 98/699/JHA együttes fellépése (1998. december 3.) az Európai Unióról szóló szerződés K.3. cikke alapján, a pénzmosásról, az elkövetéshez használt eszközök, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zárolásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról [HL L 333, 1998. 12. 09., 1-3.], a Tanács 2001/500/IB kerethatározata (2001. június 26.) a pénzmosásról, valamint a bűncselekményhez használt eszközök és az abból származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, befagyasztásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról [HL L 182., 2001. 07. 05., 1-2.]

² A Tanács 91/308/EGK irányelve (1991. június 10.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről [HL L 166, 1991. 06. 28., 77-82.], az Európai Parlament és a Tanács 2001/97/EK irányelve (2001. december 4.) a Tanács a pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásáról szóló 91/308/EGK irányelvnek módosításáról [HL L 344, 2001. 12. 28., 76-82.], az Európai Parlament és a Tanács 2005/60/EK irányelve (2005. október 26.) a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről [HL L 309, 2005. 11. 25., 15-36.], az Európai Parlament és a Tanács 2015/849/EU irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának

Az uniós jogalkotó a Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével megerősített hatásköröket kapott a tagállamok nemzeti büntetőjog-rendszerei egyes elemeinek harmonizációjára. Az EUMSZ. 83. cikk (1) bekezdése értelmében az Európai Parlament és a Tanács rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott irányelvekben szabályozási minimumokat állapíthat meg a bűncselekményi tényállások és a büntetési tételek meghatározására vonatkozóan az olyan különösen súlyos bűncselekmények esetében, amelyek jellegüknél vagy hatásuknál fogva a több államra kiterjedő vonatkozásúak, illetve amelyek esetében különösen szükséges, hogy az ellenük folytatott küzdelem közös alapokon nyugodjék. A 83. cikkben felsorolt tíz, a fent említett feltételeknek megfelelő bűncselekmények között a pénzmosás is szerepel.

Az Európai Bizottság – élve a Lisszaboni Szerződés hatálybalépésével ráruházott hatáskörrel – 2016-ban önálló *irányelvjavaslatot* dolgozott ki *a pénzmosás elleni büntetőjogi fellépés tárgyában*. A jogalkotási folyamat még nem zárult le, hiszen azt a Tanács és az Európai Parlament még nem fogadta el.³

Míg a korábban említett irányelvek a preventív jellegű fellépésre vonatkozó szabályozást tartalmazzák és elsősorban a pénzügyi szektor védelmét hivatottak szolgálni, az új irányelvjavaslatban a Bizottság a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni *represszív eszközök harmonizációját* tűzte ki célul. Ennek indoka, hogy a terrorista szervezeteknek és a szervezett bűnözésnek pénzügyi forrásokra van szükségük hálózataik fenntartásához, az új tagok toborzásához és a terrorista cselekmények elkövetéséhez. A finanszírozási források felszámolása elengedhetetlen eleme a terrorizmus elleni harcnak is. A meglévő eszközök – így a 2001/500/IB kerethatározat – hatálya azonban korlátozott, hiszen azok nem rendelik átfogó módon büntetni a pénzmosás bűncselekményét. A tagállami szabályozások jelentős eltérést mutatnak az alapcselekmények és a szankciók területén. A Bizottság az átfogó és koherens szabályozásban látja a hatékony küzdelem zálogát, hiszen a bűnözők a tagállami szabályozások közötti különbségeket kihasználhatják és abban a tagállamban hajtják végre a pénzügyi tranzakciókat, ahol a pénzmosás elleni intézkedések a legenyhébbek. A tagállami szabályozások közötti eltérések negatívan hatnak továbbá a határokon átnyúló rendőrségi és igazságügyi együttműködésre, valamint az információcserére is. A Bizottság irányelvjavaslata azonban nemcsak az uniós szintű hatékonyabb fellépéshez járul hozzá, hanem a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni globális küzdelem részét is képezi, hiszen annak rendelkezései összhangban vannak a nemzetközi dokumentumokban lefektetett szabályokkal és az FATF Ajánlásaival is.

megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről [HL L 141., 2015. 06. 05., 73-117.]

³ Az Európai Bizottság javaslata: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a pénzmosással szembeni büntetőjogi fellépésről [COM(2016) 826., 2016. 12. 21.] (a továbbiakban: irányelvjavaslat)

2. A pénzmosás elleni új büntetőjogi irányelvjavaslat

2.1. Az irányelvjavaslat jogalapja. Az *irányelv jogalapja* – mint már korábban említettük – az EUMSZ. 83. cikk (1) bekezdése, amely a pénzmosást „uniós bűncselekményként”, azaz több államra kiterjedő vonatkozású deliktumként határozza meg. A *szubszidiaritás*⁴ vizsgálata kapcsán a Bizottság a javaslat indokolásában többek között kiemeli, hogy a gyanús ügyletekre vonatkozó bejelentések 30-50%-a uniós dimenziójú, továbbá növekvő tendenciát mutat a FIU.Net rendszeren keresztül folytatott információmegosztás és együttműködés iránti kérelmek, valamint az Eurojustnál nyilvántartásba vett pénzmosásos ügyek száma is. A *FIU.Net* az unió tagállamaiban működő pénzügyi információs egységek (FIU) közötti információcsere eszköze. Az *Eurojust (Európai Igazságügyi Együttműködési Egység)* a tagállami hatóságoknak nyújt segítséget a több uniós országot érintő súlyos és szervezett bűncselekmények ellen folytatott küzdelem terén, így segíti az igazságügyi koordinációt és együttműködést. Ezen indokok alapján a tervezett intézkedések céljait a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, azok uniós szinten jobban elérhetőek. Az *arányosság*⁵ elvével összhangban az irányelvjavaslat a nemzetközi kötelezettségek és normák végrehajtása érdekében szükséges intézkedések bevezetésére korlátozódik.

2.2. Az alapcselekmények szabályozása az irányelvjavaslatban. Az irányelvjavaslat a pénzmosás *alapcselekményi* körét a korábbi és a jelenleg hatályos preventív jellegű irányelvekhez képest jelentősen kibővíteni.⁶ A jelenleg hatályos IV. pénzmosási irányelv az alábbi *súlyos bűncselekményeket* sorolja az alapcselekmények közé:

1. a 2002/475/IB kerethatározat⁷ 1-4. cikkében meghatározott terrorizmussal összefüggő bűncselekmények;
2. a kábítószeres és a pszichotróp anyagok tiltott forgalmazása elleni 1988. évi ENSZ-egyezmény 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában említett kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények;
3. a 98/733/IB tanácsi együttes fellépés⁸ 1. cikkében meghatározott bűnszervezetek tevékenységei;

⁴ EUSz. 5. cikk (3) bekezdés: A szubszidiaritás elvének megfelelően azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, az Unió csak akkor és annyiban jár el, amikor és amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok sem központi, sem regionális vagy helyi szinten nem tudják kielégítően megvalósítani, így azok a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt az Unió szintjén jobban megvalósíthatók.

⁵ EUSz. 5. cikk (4) bekezdés: Az arányosság elvének megfelelően az Unió intézkedése sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl azon, ami a Szerződések célkitűzéseinek eléréséhez szükséges.

⁶ Lásd: COM(2016) 826. irányelvjavaslat 2. cikk (1) bekezdés

⁷ A Tanács 2002/475/IB kerethatározata (2002. június 13.) a terrorizmus elleni küzdelemről [HL L 164., 2002. 06. 22., 3-7.]

⁸ A Tanács 98/733/IB együttes fellépése (1998. december 21.) az Európai Unióról szóló szerződés K.3. cikke alapján, az Európai Unió tagállamaiban a bűnszervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról [HL L 351., 1998. 12. 29., 1-3.]

4. az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezményben⁹ meghatározott, az Unió pénzügyi érdekeit sértő, legalább súlyosnak minősülő csalás;
5. korrupció;
6. minden olyan bűncselekmény – többek között a közvetlen és közvetett adózáshoz kapcsolódó és a tagállamok nemzeti jogában meghatározott adóbűncselekmények – amely esetében a maximálisan kiszabható büntetési tétel egy évnél hosszabb szabadságvesztés vagy szabadságelvonás, illetve azon tagállamok esetében, amelyeknek a jogrendszere a bűncselekményekre minimum büntetési tételt ír elő, minden olyan bűncselekmény, amely esetében a legalacsonyabb kiszabható büntetési tétel hat hónapnál hosszabb szabadságvesztés vagy szabadságelvonás.¹⁰

Ezzel szemben a büntetőjogi irányelvjavaslat közel harminc bűncselekményt sorol fel taxatíve, amelyből származó vagyon tekintetében büntetendővé kell tenni a tagállamoknak a pénzmosást. Az *alapcselekmények köre* a preventív jellegű irányelvekhez képest jóval szélesebb körben került meghatározásra. A Javaslat szerint ezek az alábbi bűncselekmények:

1. a vonatkozó uniós jogszabályok hatálya alá tartozó bünszervezetben elkövetett bűncselekmények,
2. a terrorizmus,
3. az emberkereskedelem és migráncscsempészség (2011/36/EU irányelv¹¹, 2002/964/IB tanácsi kerethatározat¹²),
4. a szexuális kizsákmányolás (2011/93/EU irányelv¹³),
5. a kábítószer-kereskedelem, és a pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme (2004/757/IB tanácsi kerethatározat¹⁴),
6. tiltott fegyverkereskedelem,
7. a lopott és egyéb javak tiltott kereskedelme,
8. korrupciós bűncselekmények (Egyezmény az Európai Közösségek tisztviselőit és az Európai Unió tagállamainak tisztviselőit érintő korrupciós bűncselekményekről¹⁵, 2003/568/IB tanácsi kerethatározat¹⁶),

⁹ A Tanács jogi aktusa (1995. július 26.) az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezmény létrehozásáról [HL C 316., 1995. 11. 27., 48-57.]. Az egyezményt az Európai Bizottság, az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló irányelvjavaslata váltaná fel. Bővebben lásd: 3. fejezet

¹⁰ 2015/849/EU irányelv 3. cikk 4. pont

¹¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/36/EU irányelve (2011. április 5.) az emberkereskedelem megelőzéséről, és az ellene folytatott küzdelemről, az áldozatok védelméről, valamint a 2002/629/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról [HL L 101., 2011. 04. 15., 1-11.]

¹² A Tanács 2002/946/IB kerethatározata (2002. november 28.) a jogellenes be- és átutazáshoz, valamint a jogellenes tartózkodáshoz történő segítségnyújtás elleni küzdelem büntetőjogi keretének megerősítéséről [HL L 328., 2002. 12. 05., 1-3.]

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/93/EU irányelve (2011. december 13.) a gyermekek szexuális bántalmazása, szexuális kizsákmányolása és a gyermekpornográfia elleni küzdelemről, valamint a 2004/68/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról [HL L 335., 2011. 12. 17., 1-14.]

¹⁴ A Tanács 2004/757/IB kerethatározata (2004. október 25.) a tiltott kábítószer-kereskedelem területén a bűncselekmények tényállási elemeire és a büntetésekre vonatkozó minimumszabályok megállapításáról [HL L 335., 2004. 11. 11., 8-11.]

9. a csalás (2001/413/IB tanácsi kerethatározat¹⁷),
- 10.a pénzhamisítás (2014/62/EU irányelv¹⁸),
- 11.a termékhamisítás és a szerzői jogok megsértése,
- 12.a környezetvédelmi bűncselekmények (2008/99/EK irányelv¹⁹; 2009/123/EK irányelv²⁰),
- 13.a szándékos emberölés, súlyos testi sértés,
- 14.az emberrablás, személyi szabadság megsértése és a túszejtés,
- 15.a rablás és a lopás,
- 16.a csempészés,
- 17.a zsarolás,
- 18.a hamisítás,
- 19.a kalózkodás,
- 20.a bennfentes kereskedelem és a piaci manipuláció (2014/57/EU irányelv²¹),
- 21.a számítástechnikai bűncselekmények (2013/40/EU irányelv²²).

Az irányelvjavaslatban is megmarad azonban az a generális szabály is, amely alapján minden további bűncselekmény is alapcselekmény, amely esetében a maximálisan kiszabható büntetési tétel egy évnél hosszabb szabadságvesztés (szabadságelvonás), illetve a minimum büntetési tételt alkalmazó tagállamok tekintetében, hat hónapnál hosszabb szabadságvesztés (szabadságelvonás). A generális szabály továbbra is nevesíti a IV. Pénzmosás elleni irányelv által bevezetett bűncselekményi kört, így a közvetlen és közvetett adózáshoz kapcsolódó, a tagállamok nemzetközi jogában meghatározott adóbűncselekményeket. A Bizottság az alapcselekmények részletesebb definiálásának indokát abban látja, hogy a pénzmosás járulékos jellegének eltérő szabályozása megnehezíti nemcsak a pénzmosással összefüggő pénzügyi tranzakciók megakadályozását, hanem a határokon átnyúló pénzmosási ügyek

¹⁵ A Tanács jogi aktusa (1997. május 26.) az Európai Unióról szóló szerződés K.3. cikke (2) bekezdésének c) pontja alapján, az Európai Közösségek tisztviselőit és az Európai Unió tagállamainak tisztviselőit érintő korrupció elleni küzdelemről szóló egyezmény kidolgozásáról [HL C 195., 1997. 06. 25., 1-11.]

¹⁶ A Tanács 2003/568/IB kerethatározata (2003. július 22.) a magánszektorban tapasztalható korrupció elleni küzdelemről [HL L 192., 2003. 07. 31., 54-56.]

¹⁷ A Tanács 2001/413/IB kerethatározata (2001. május 28.) a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről [HL L 149., 2001. 06. 02., 1-4.]

¹⁸ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/62/EU irányelve (2014. május 15.) az euro és más pénzemek hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról [HL L 151., 2014. 05. 21., 1-8.]

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 2008/99/EK irányelve (2008. november 19.) a környezet büntetőjog általi védelméről [HL L 328., 2008. 12. 06., 28-37.]

²⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/123/EK irányelve (2009. október 21.) a hajók által okozott szennyezésről és a jogsértésekre alkalmazandó szankciók bevezetéséről szóló 2005/35/EK irányelv módosításáról [HL L 280., 2009. 10. 27., 52-55.]

²¹ Az Európai Parlament és a Tanács 2014/57/EU irányelve (2014. április 16.) a piaci visszaélések büntetőjogi szankcióiról [HL L 173., 2014. 06. 12., 179-189.]

²² Az Európai Parlament és a Tanács 2013/40/EU irányelve (2013. augusztus 12.) az információs rendszerek elleni támadásokról és a 2005/222/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról [HL L 218., 2013. 08. 14., 8-14.]

esetében a büntetőeljárást is. A tagállamok gyakran csak akkor fogadják el a pénzmosással kapcsolatos nyomozások vagy vádemelések terén folytatandó együttműködésre való felkérést, ha az alapcselekmény saját joghatóságukban is alapcselekménynek minősül. Így az együttműködés gyakran nem tud létrejönni és ezáltal a bűnözők büntetőjogi következmény nélkül moshatják tisztára a bűncselekményből származó jövedelmüket.²³

Fontos megjegyezni továbbá, hogy az irányelv rendelkezései nem vonatkoznak az Unió pénzügyi érdekeit érintő, különleges szabályok hatálya alá tartozó bűncselekményekből származó vagyona. Ezekre a bűncselekményekre az Európai Unió pénzügyi érdekeinek büntetőjogi védelme tárgyában kidolgozott irányelv²⁴ rendelkezései lesznek irányadóak.²⁵

2.3. A pénzmosás definíciója. Az irányelvjavaslat a *pénzmosási bűncselekmények* fogalmát a korábbi irányelvekhez hasonló módon határozza meg. Eszerint szándékos elkövetés esetén pénzmosásnak minősülnek a következő magatartások:

1. a vagyon átalakítása vagy átruházása annak ismeretében, hogy a vagyon büntetendő cselekményből vagy ilyen cselekményben való közreműködésből származik, a vagyon jogellenes eredetének elrejtése vagy leplezése céljából, vagy az ilyen cselekmény elkövetésében részt vevő személy részére tevékenysége jogi következményeinek elkerüléséhez nyújtott segítség céljából;
2. a vagyon valódi jellegének, forrásának, helyének, rendelkezésre állásának, mozgásának, a hozzá fűződő jogoknak vagy tulajdonjogának titkolása vagy leplezése annak ismeretében, hogy a vagyon büntetendő cselekményből vagy ilyen cselekményben való közreműködésből származik;
3. a vagyon megszerzése, birtoklása vagy használata annak a szerzés időpontjában való ismeretében, hogy a vagyon büntetendő cselekményből vagy ilyen cselekményben való közreműködésből származik.²⁶

A korábbi preventív irányelvekhez képest ugyanakkor változás, hogy az új javaslat az *alapcselekmény megállapítása* tekintetében részletes szabályokat tartalmaz. Az alapcselekmény pontos megállapítására vonatkozó követelmény – az érintett szervek egybehangzó véleménye szerint – rendkívüli mértékben megnehezíti a határokon átnyúló pénzmosási ügyek elleni fellépést. Ezért az irányelvjavaslat az alapcselekmények bizonyítására vonatkozó „könnyítő” szabályokat is tartalmaz. Így a pénzmosás büntetendőségéhez nincs szükség az alapcselekmény miatti korábbi vagy egyidejű büntetőjogi felelősséget megállapító ítéletre, továbbá az alapcselekmény elkövetője személyazonosságának vagy a büntetendő cselekmény

²³ Lásd: COM(2016) 826. irányelvjavaslat 2. cikkéhez fűzött indokolást

²⁴ Lásd: Az Európai Bizottság javaslata: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről [COM(2012) 363., 2012. 07. 11.]

²⁵ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 1. cikk (2) bekezdés

²⁶ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 3. cikk (1) bekezdés

egyéb körülményeinek a megállapítására.²⁷

A Varsói Egyezmény²⁸ értelmében a pénzmosás miatti büntetőeljárásnak nem lehet akadálya, ha az alapcselekményt más országban követték el. A Bizottság irányelvjavaslata ezt kiegészítve rögzíti, hogy a pénzmosás büntetendőségéhez nincs szükség annak megállapítására, hogy a vagyont létrehozó büntetendő cselekményre egy másik tagállam vagy egy harmadik ország területén kerül-e sor, amennyiben a szóban forgó magatartás az elkövetés helye szerinti tagállam vagy harmadik ország nemzeti joga értelmében bűncselekménynek minősülne, ha az elkövetésre e tagállam saját területén került volna sor.²⁹ A javaslat indokolása azonban egyértelművé teszi, hogy a tagállamok előírhatják a kettős inkrimináció követelményét, amely szerint az alapcselekménynek mind az elkövetés helye szerinti, mind pedig a pénzmosás elkövetésének helye szerinti tagállam joga szerint bűncselekménynek kell lennie.

Fontos megjegyezni, hogy az irányelvjavaslat már előírja – meghatározott elkövetési magatartások tekintetében – a „*saját pénz*” mosásának büntetendővé tételét, ami azt jelenti, hogy az alapcselekmény elkövetője a vagyon átalakítása, átruházása, valódi jellegének, forrásának, helyének stb. eltitkolása vagy elleplezése esetében pénzmosás miatt is büntetendővé válik. Nem büntetendő viszont a vagyon pusztta birtoklása vagy felhasználása.³⁰ A Bizottság indokolása értelmében ez a megközelítés figyelembe veszi, hogy bizonyos tagállamok a *ne bis in idem elv* megsértésének tekintik, ha egy adott személy ellen büntetőeljárás indul egy általa elkövetett olyan bűncselekményből származó jövedelem pusztán „személyes célú felhasználása” miatt, amely bűncselekmény miatt már büntetőeljárás alá vonták őt.

Az uniós jogalkotó a pénzmosást kizárólag *szándékos elkövetés* esetén rendeli büntetni. A javaslat indokolása ugyanakkor utal arra, hogy az irányelv csupán minimumszabályokat határoz meg, ami azt jelenti, hogy a tagállamok jogosultak annál szigorúbb szabályozást bevezetni vagy fenntartani. Ennek megfelelően tehát a tagállamok továbbra is élhetnek a *gondatlanságból elkövetett pénzmosás* büntetendővé nyilvánításával.

A Bizottság javaslata – a korábbi irányelvekkel és a vonatkozó nemzetközi normákkal összhangban – előírja a tagállamoknak a pénzmosáshoz nyújtott *részesi magatartások* (bűnsegély és felbujtás), valamint a *kísérlet* büntetni rendelését.³¹

2.4. A szankciók meghatározása. Az irányelvjavaslat a *természetes személyekkel szemben alkalmazandó szankciók* tekintetében *hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciók* kilátásba helyezésének kívánalmát fogalmazza meg. A korábbi kerethatározattal egyezően előírja, hogy legalább a súlyos esetekben a tagállamok legalább négyévi maximális időtartamú szabadságvesztéssel rendeljék

²⁷ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 3. cikk (2) bekezdés a)-b) pont

²⁸ Az Európa Tanács pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezménye

²⁹ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 3. cikk (2) bekezdés c) pont

³⁰ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 3. cikk (3) bekezdés

³¹ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 4. cikk

büntetni a pénzmosást.³² Az irányelvjavaslat azonban *súlyosító körülményként* szabályozza a bünszervezetben történő elkövetést, illetve ha az elkövető szerződéses kapcsolatban áll a IV. pénzmosás elleni irányelv hatálya alá tartozó szolgáltatóval³³, vagy felelősséggel tartozik iránta, és a bűncselekményt szakmai tevékenységének gyakorlása során követte el.³⁴

2.5. Jogi személyek felelőssége. A természetes személyek felelősségre vonása mellett az irányelvjavaslat rendelkezik továbbá a *jogi személyek felelősségéről*, a velük szemben alkalmazandó *szankciókról* is. Ezzel kapcsolatban ugyanakkor fontos rögzíteni, hogy a javaslat a jogi személyeket érintően nem követeli meg a tagállamoktól a büntetőjogi felelősségre vonást, e körben a tagállamok más eszközök igénybevételeire is jogosultak.

A javaslat értelmében a jogi személyek akkor vonhatók felelősségre, ha a pénzmosást akár a saját nevében, akár a jogi személy valamely szervének tagjaként eljárva olyan személy követte el a jogi személy javára, aki a jogi személyen belül vezető tisztséget tölt be. A vezető tisztség alapulhat a jogi személy képviselőjének jogán, a jogi személy nevében történő döntéshozatal jogán, vagy a jogi személyen belüli ellenőrzés gyakorlásának jogán. A jogi személy felelőssége emellett akkor is megállapítható, amennyiben a vezető tisztségviselő által gyakorolt felügyelet vagy ellenőrzés hiánya lehetővé tette, hogy az érintett jogi személy javára egy neki alárendelt személy a bűncselekményt elkövesse. A jogi személy felelőssége a bűncselekmény elkövetőjével, felbujtójával vagy bűnsegédével szembeni büntetőeljárás lefolytatását.³⁵

A jogi személyekkel szemben a tagállamok hatékony, arányos és visszatartó erejű szankcióként elsődlegesen büntetőjogi és nem büntetőjogi bírságokat szabhatnak ki. Emellett azonban egyéb szankciófajták is előírhatók, így a jogi személy állami kedvezményekből és támogatásokból való kizárása, a jogi személynek az üzleti tevékenység gyakorlásától való ideiglenes vagy végleges eltiltása, a jogi személy bírósági felügyelet alá helyezése, a bíróság által elrendelt felszámolás, illetve a bűncselekmény elkövetésére használt létesítmények ideiglenes vagy végleges bezárása.³⁶

3. Egyes tagállami szabályozások az irányelvjavaslat tükrében

3.1. A magyar szabályozás. Magyarországon a pénzmosás bűncselekményét a nemzetközi és uniós jogharmonizációs kötelezettségeknek eleget téve az 1994. évi IX. törvény iktatta be az 1978. évi Btk.-ba.³⁷ A bűncselekmény jogi tárgya a miniszteri indoklás szerint egyrészt a szervezett bűnözés elleni küzdelem eredményességéhez, másrészt a pénzügyi intézmények és a gazdaság más

³² COM(2016) 826. irányelvjavaslat 5. cikk

³³ Lásd: 2015/849/EU irányelv 2. cikk

³⁴ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 6. cikk

³⁵ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 7. cikk

³⁶ COM(2016) 826. irányelvjavaslat 8. cikk

³⁷ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

szereplőinek törvényes működéséhez fűződő érdek. Az 1978. évi Btk. tényállását számos alkalommal módosították, annak ellenére, hogy a bűncselekménynek tényleges joggyakorlata nem alakult ki. A módosítások indoka szinte minden esetben a nemzetközi és uniós elvárásoknak való minél szorosabb megfelelés volt. A 2013. július 1-jén hatályba lépett Btk.³⁸ szintén változtatott néhány helyen a korábbi kódex tényállását. Ezek egy része az alapcselekmények körét, a másik része pedig az elkövetési magatartásokat és a bűncselekmény célzatát érintette. Kismértékben módosult továbbá a minősített esetek köre és a büntethetőséget megszüntető ok is.³⁹

3.1.1. A pénzmosás alapcselekményei. A pénzmosás alapcselekményi katalógusát vizsgálva megállapítható, hogy az fokozatosan egyre jobban kibővült. Az Országgyűlés elé 1994-ben eredetileg benyújtott törvénytervezet taxatívén sorolta volna fel a pénzmosás alapcselekményeit: más által elkövetett terrorizmus, kábítószerrel való visszaélés vagy fegyvercsempészet. A parlamenti vitában az alapcselekményi kört kibővítették, így az 1978. évi Btk. eredeti pénzmosás tényállása minden öt évet meghaladó szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményt, valamint három tételesen felsorolt deliktumot – az embercsempészetet, a kábítószerrel visszaélést és a nemzetközi jogi kötelezettség megszegését – sorolta az alapcselekmények közé.⁴⁰ Ezt követően az 1998. évi LXXXVII. törvény tovább bővítette az alapcselekményi katalógust a vesztegetéssel és a nemzetközi kapcsolatban elkövetett vesztegetéssel, az 1999. évi CXX. törvény pedig minden, a Btk. szerint szabadságvesztéssel büntetendő cselekménnyel összefüggésben elkövetett pénzmosást büntetendővé nyilvánított. A hatályos Btk. az alapcselekményi kört ismét kiszélesítette, és a „szabadságvesztéssel” szó eltörlésével immár valamennyi, a Btk.-ban szereplő *büntetendő cselekmény* a pénzmosás alapcselekményévé vált.⁴¹ A hatályos magyar szabályozás értelmében tehát valamennyi bűncselekmény a pénzmosás alapcselekményei közé tartozik, így a magyar szabályozás törvénymódosítás nélkül megfelel a Bizottság 2016. évi irányelvjavaslatának. Érdemes röviden kitérni arra, hogy a törvény – a pénzmosás első két alapesete esetén – a büntetendő cselekmény kifejezést használja, így a pénzmosás akkor is megállapítható, ha az alapcselekmény elkövetője ismeretlen, vagy valamilyen büntethetőségi akadály (például gyermekkor vagy kóros

³⁸ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

³⁹ Bővebben lásd: UDVARHELYI Bence: *Változások a pénzmosás büntetőjogi tényállásában az új Btk. hatálybalépésével*. In: Stipta István (szerk.): Miskolci Egyetem Doktoranduszok Fóruma. Miskolc, 2013. november 7. Állam- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa. Miskolci Egyetem Tudományszervezési és Nemzetközi Osztály, Miskolc, 2013. 313-318.

⁴⁰ Fontos megemlíteni, hogy a jogalkotó már ekkor túlteljesítette a nemzetközi dokumentumok által megállapított kötelezettségeket, mivel azok akkor még kizárólag a kábítószer-bűnözéssel kapcsolatos pénzmosást rendelték büntetni. Lásd: FEJES Eleonóra: *A pénzmosás hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján*. MNB Műhelytanulmányok 5, Budapest, 1994. 53.

⁴¹ Más kérdés, hogy ez a módosítás a gyakorlatban nem sok változást eredményezett, hiszen a bűncselekmények döntő többsége szabadságvesztéssel büntetendő, azon néhány deliktum pedig, ahol a Btk. más büntetést ír elő (ilyen például a magántitok megsértése, az önkényuralmi jelkép használata vagy a tanúvallomás jogosulatlan megtagadása) jellemzően nem előcselekménye a pénzmosásnak.

elmeállapot) miatt nem büntethető.⁴² Az alapcselekmény elkövetőjének büntethetősége tehát nem szükséges feltétele a pénzmosás miatti büntetőjogi felelősség megállapításának. A pénzmosás megállapításánál annak sincs jelentősége, hogy az alapcselekmény a magyar joghatóság alá tartozik-e vagy sem. Napjainkban ugyanis a pénzmosás szinte kizárólag nemzetközi mértékben történik, ebből következik, hogy a külföldön elkövetett bűncselekmény is előcselekménye lehet a pénzmosásnak, feltéve, hogy az alapcselekmény mindkét országban tényállásszerű és büntetendő cselekmény. Összefoglalva tehát megállapítható, hogy bárki által bárhol elkövetett olyan előcselekmény gyanúja megalapozhat pénzmosás miatti eljárást, amely a magyar törvény szerint büntetendő cselekmény.⁴³

3.1.2. A pénzmosás elkövetési magatartásai. A pénzmosás tényállásánál a jogalkotó különbséget tesz a *szándékos* [Btk. 399. §] és a *gondatlan pénzmosás* [Btk. 400. §] között, a szándékos bűncselekményen belül pedig elkülöníti a *más által elkövetett büntetendő cselekményhez kapcsolódó alakzatokat* [Btk. 399. § (1)-(2) bekezdés] és a *saját pénz mosását*, vagyis azt az esetet, amikor az elkövető a saját maga által elkövetett bűncselekményből származó dologra nézve valósítja meg az elkövetési magatartásokat [Btk. 399. § (3) bekezdés].⁴⁴ Az egyes alapesetek részben eltérő elkövetési magatartásokat tartalmaznak, amelyet az alábbi táblázat foglal össze:

SZÁNDÉKOS ALAKZAT (Btk. 399.§)			Elkövetési magatartások
A más által elkövetett büntetendő cselekményből származó dologra megvalósuló alakzatok			
1. ALAPESET			
(1) bek.	a)	célzatos pénzmosás	aa) az eredet eltitkolása, elleplezése célzat bb) az alapcselekmény elkövetőjével szemben folytatott büntetőeljárás megghiúsításának célzata
	b)	célzat nélküli pénzmosás	- a dolog átalakítása, átruházása, pénzügyi tevékenység végzése, pénzügyi szolgáltatás igénybe vétele
			- a dolog eredetének, fennálló jognak, ennek változásának, a dolog

⁴² GÁL István László: *Pénzmosás*. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár 8. kötet. Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013. 51.

⁴³ Vö. Tóth Mihály: *A pénzmosás Magyarországon – avagy fantomból valóság*. Ügyészek Lapja, 1998/6. 41.

⁴⁴ JACSÓ Judit: *Pénzmosás*. In: Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – JACSÓ Judit – LéVay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: *Magyar Büntetőjog Különös Rész*. Wolters Kluwer Complex Kiadó, Budapest, 2013. 621.

			<i>helyének eltitkolása, elleplezése</i>
2. ALAPESET			
(2) bek.	célzat nélküli pénzmosás		<i>- magának, vagy harmadik személynek megszerzése</i>
			<i>- a dolog megőrzése, kezelése, használata, felhasználása, más anyagi javak szerzése</i>
A saját bűncselekményből származó dologra nézve megvalósuló alakzat			
3. ALAPESET			
(3) bek.	„saját pénz mosása”	célzatos alakzat: az eredet elleplezése, eltitkolása	<i>- gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja, - a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe</i>
GONDATLAN ALAKZAT (400. §)			<i>- gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja - pénzügyi tevékenység végzése, pénzügyi szolgáltatás igénybe vétele</i>

A 399. § (1) bekezdése az alábbi elkövetési magatartásokat rendeli büntetni: a dolog átalakítása, átruházása, a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenység végzése, vagy pénzügyi szolgáltatás igénybevétele, illetve a dolog eredetének, a dolgon fennálló jognak vagy az e jogban bekövetkezett változásoknak, illetve a dolog fellelhetőségi helyének vagy az abban bekövetkezett változásnak az eltitkolása, elleplezése.⁴⁵ A bűncselekmény ezen alapesetét egyes szerzők *dinamikus pénzmosásnak* is nevezik, mivel ezek az elkövetési magatartások nagy része közgazdasági értelemben valamilyen vagyónátalakulást eredményez.⁴⁶

⁴⁵ Az 1978. évi Btk. a dinamikus pénzmosás körében szankcionálta még a dolog gazdasági tevékenység gyakorlása során történő felhasználását is, a 2012. évi hatályos Btk.-ban azonban a tényállás első alapesetéből ez az elkövetési magatartás kikerült.

⁴⁶ GÁL István László – SINKU Pál: *Dinamikus és statikus pénzmosás – egy új tényállás kritikai elemzése.* Magyar Jog, 2008/3. 134.

Ez a megállapítás ugyanakkor álláspontunk szerint a Btk. 399. § (1) bekezdés b) pontjában szabályozott elkövetési magatartásoknál már nem feltétlenül állja meg a helyét.

Korábban ezt az alapesetet *célzatos pénzmosásként* is aposztrofálták, mivel az 1978. évi Btk. alapján az egyes elkövetési magatartásokat csak meghatározott céllal lehetett elkövetni. A hatályos Btk. ugyanakkor egy differenciált szabályozást vezetett be, és a célzatot – a dolog eredetének elleplezése, eltitkolása, illetve az alapcselekmény elkövetőjével szemben folytatott büntetőeljárás meghiúsítása – csak az első négy elkövetési magatartás vonatkozásában tartja fenn [Btk. 400. § (1) bekezdés a) pont]. A Btk. 400. § (1) bekezdés b) pontja az elkövető célzatos magatartását nem írja elő. Az elkövetési magatartások ilyen differenciálása, ahogy azt a Btk. miniszteri indokolása is kifejti, azt a célt szolgálta, hogy a tényállás jobban megfeleljen a nemzetközi előírásoknak. A jogalkotó ezért arra törekedett, hogy úgy fogalmazza meg az elkövetési magatartásokat, hogy azok teljes körűen lefedjék az egyezményekben meghatározott cselekményeket, de igazodjanak a hazai jogi nyelvhez, és ne tartalmazzanak fölösleges ismétléseket, átfedéseket.⁴⁷

A második bekezdésben szabályozott elkövetési magatartások az 1978. évi Btk.-hoz képest nem módosultak: a hatályos Btk. 399. § (2) bekezdése alapján büntetendő a dolog saját magának vagy harmadik személynek történő megszerzése, megőrzése, kezelése, használata, felhasználása, illetve a dolgon vagy az ellenértékén más anyagi javak szerzése. A tényállás célzatot nem értékel, ezért ezt az alapesetet célzat nélküli pénzmosásnak is nevezzük. Ezt az alapesetet egyes szerzők *statikus pénzmosásnak* is nevezik, mivel az elkövetési magatartások közgazdasági értelemben nem járnak vagyon-transzformációval.⁴⁸

Az előbb tárgyalt két alapesetben közös, hogy azt csak az alapcselekmény elkövetőjén kívüli személy követheti el. A pénzmosás harmadik alapesete büntetni rendeli a *saját pénz mosását* is, amelyet az alapcselekmény elkövetője valósíthat meg, ha a bűncselekményéből származó dolgot gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja, illetve a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe. Az első fordulatához hasonlóan ezen alapeset is célzatos, az elkövetési magatartásokat a dolog eredetének leplezése vagy titkolása céljából kell megvalósítani. Az alapcselekmény elkövetőjével szemben folytatott büntetőeljárás meghiúsítása itt értelemszerűen nem szerepel célzatként.

Az előző három alapeset kizárólag szándékosan követhető el, a törvényalkotó azonban a büntetni rendeli *gondatlan pénzmosást* is, amely elkövetési magatartásai megegyeznek harmadik alapeset elkövetési magatartásaival, tehát azok a szándékos alakzathoz képest szűkebben kerültek meghatározásra. Fontos kiemelni, hogy az elkövetési magatartások tanúsítása itt is szándékos, a gondatlanság a dolog bűnös eredetének felismeréséhez kapcsolódik.⁴⁹ A gondatlan alakzat leggyakrabban hanyagsággal (*negligencia*) valósul meg, vagyis az elkövető

⁴⁷ MOLNÁR Gábor: *Pénzmosás*. In: Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. 2. kötet. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2013. 1610.

⁴⁸ GÁL-SINKU: *i.m.* 135.

⁴⁹ TÓTH Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. KJK-Kerszöv, Budapest 2000. 361.

azért nem tud a dolog eredetéről, mert a tőle elvárható figyelmet, körültekintést elmulasztotta.⁵⁰

3.1.3. A pénzmosás szankcionálása. Az Európai Bizottság 2016-os irányelvjavaslata értelmében a tagállamoknak – legalább a súlyosabb esetekben – legalább négyévi maximális időtartamú szabadságvesztéssel kell büntetniük a pénzmosást. A magyar Btk. e követelménynek eleget tesz, hiszen a szándékos pénzmosást egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni, míg – az irányelvben egyébként nem szereplő – gondatlan alakzat büntetési tétele két évig terjedő szabadságvesztés. A Btk. 399. § (4) és a 400. § (2) bekezdés sorolja fel azon eseteket, amelyek társadalomra veszélyessége *súlyosabb büntetési tétel* kilátásba helyezését indokolja. Kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az üzletszerűen⁵¹, a különösen nagy vagy azt meghaladó értékre⁵², a hivatalos személyként⁵³, az ügyvédként, és speciális szervezeti keretekben⁵⁴ megvalósított szándékos pénzmosás. A gondatlan alapesetbe tartozó minősítő körülmények közül az üzletszerűség értelemszerűen hiányzik, és az ügyvédként történő elkövetés sem minősítő körülmény. Ebben az esetben az elkövető három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

Ezzel kapcsolatban érdemes még röviden utalni arra, hogy a magyar jogalkotó a pénzmosással kapcsolatban egy *büntethetőséget megszüntető okot* is meghatároz. Eszerint nem büntethető gondatlanságból elkövetett pénzmosás alap- és minősített esete miatt az, aki a hatóságnál önként feljelentést tesz, vagy ilyet kezdeményez, feltéve, hogy a cselekményt nem, vagy csak részben fedezték fel. A rendelkezés kriminálpolitikai indoka, hogy nagyobb érdek fűződik a még felderítetlen cselekmények leleplezéséhez, mint az elkövető megbüntetéséhez, a járulékos jelleg miatt pedig a pénzmosás leleplezése gyakran a még ismeretlen alapcselekmény felderítését és üldözését is segítheti.⁵⁵ Fontos változás ugyanakkor, hogy míg az 1978. évi Btk. a szándékos és a gondatlan pénzmosás esetén egyaránt lehetővé tette a büntetőjogi felelősség alóli mentesülést, addig a hatályos Btk. kizárólag a gondatlan pénzmosás esetén tartja ezt fenn.⁵⁶

⁵⁰ GÁL-SINKU: *i.m.* 136.

⁵¹ Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pont

⁵² Btk. 459. § (6) bekezdés d)-e) pont

⁵³ Btk. 459. § (1) bekezdés 11. pont

⁵⁴ Eszerint súlyosabban minősül a pénzmosás, amennyiben a bűncselekményt pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, elszámolóházi, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet, vagy szabályozott ingatlanbefektetési társaság tisztségviselőjeként vagy alkalmazottjaként követik el. E minősítő körülmény indoka, hogy e személyek – a hivatalos személyekhez és az ügyvédekhez hasonlóan – helyzetüknél, foglalkozásuknál, hivatásuknál fogva könnyebben valósíthatják meg a bűncselekményt.

⁵⁵ MOLNÁR: *i.m.* 1616.

⁵⁶ Érdekeség, hogy az 1978. évi Btk. 2007-ig kizárólag a szándékos pénzmosás esetén tette lehetővé a büntethetőséget megszüntető ok alkalmazását, a 2007. évi XXVII. törvény terjesztette ki annak hatályát a gondatlan alakzatra is. Lásd: JACsó Judit: *Az Európai Unió III. pénzmosási irányelve és magyarországi gyakorlati tapasztalatai*. Rendészeti Szemle, 2009/7-8. 229-230.

3.2. A német szabályozás. A német jogalkotó a nemzetközi szerződésekből eredő kötelezettségeinek is eleget téve 1992-ben kriminalizálta a pénzmosást. Az új tényállás (*Pénzmosás, a jogellenesen megszerzett vagyoni értékek elleplezése*)⁵⁷ az ún. „*Kernstrafrecht*”-be⁵⁸ – azaz a Büntető Törvénykönyvbe (StGB) – került beiktatásra. A tényállás bevezetésével a jogalkotó eredeti célja a súlyos bűncselekményekből származó vagyon legalizálását szolgáló cselekmények pénzmosás tényállásán keresztül történő büntetendővé tétele volt. A szabályozás jelenlegi arculatát tizenhárom törvénymódosítás formálta, amely során az alapcselekmények köre mára jelentősen kiszélesedett, amely következtében a törvényalkotó eredeti célkitűzése egyre nehezebben fedezhető fel.⁵⁹

A német büntetőjogi dogmatika – a magyar megoldáshoz hasonlóan – a bűnkapcsolati alakzatok („*Anschlussdelikte*”) közé sorolja a pénzmosást, amely feltételez egy korábban elkövetett bűncselekményt.⁶⁰ A pénzmosást *komplex jogi tárgy* jellemzi, amelynek összetevőire nézve azonban nincs egységes álláspont Németországban. A bírói gyakorlat⁶¹ alapján egyértelműen megállapítható, hogy a pénzmosásnak az *alapcselekménytől elkülönülő, önálló jogi tárgya* van.⁶² A pénzmosás elsődleges *jogi tárgya* az igazságszolgáltatás és a nyomozás sikerességéhez fűződő érdek, de e tényálláson keresztül – közvetett módon – az alapcselekmények jogi tárgya is védelemben részesül. A büntető jogtudományban más jogi tárgy is megemlítésre kerül, így például a legális gazdasági élet és a pénzforgalom biztonsága.⁶³ A cselekmény kriminalizálásával a jogalkotó a legális pénzügyi szektorba vetett bizalom mellett a súlyos bűncselekményekből származó vagyon állam általi elvonásának sikerességéhez fűződő érdeket is védelemben részesíti.

A *tényállás szerkezeti felépítése* több sajátos jegyet is magán visel. Az alábbi táblázatban foglaljuk össze az egyes bekezdések szabályozási tárgyát és az egyes esetekhez kapcsolódó büntetőjogi szankció mértékét.

⁵⁷ Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte (StGB 261. §)

⁵⁸ A német büntetőjogban ismert a melléktörvények rendszerét (Nebenstrafrecht), amely megengedi, hogy a Btk.-n kívüli ún. „melléktörvényekben” (ágazati törvényekben) kapjanak helyet büntetőjogi törvényi tényállások.

⁵⁹ FISCHER, Thomas: *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*. 60. kiadás, Verlag C.H. Beck, München, 2013. 1818-1819.

⁶⁰ Lásd bővebben: JACSÓ Judit: *A pénzmosás bűncselekményének szabályozása az osztrák, a svájci és a magyar Btk.-ban*. In: Karsai Krisztina (szerk.): *Keresztmetszet. Tanulmányok fiatal büntetőjogászok tollából*. Pólay Elemér Alapítvány Szeged, 2005. 71-85.

⁶¹ Lásd pl. BGH 1 StR 357/05 – Urteil vom 24. Januar 2006 (LG München)

⁶² Az önálló jogi tárgy elfogadásával megindokolhatóvá válna, hogy az alapcselekmény elkövetőjét halmazatban a pénzmosásért is felelősségre vonják, amelyet azonban a német Btk.-ban rögzített büntethetőségi akadály nem tesz lehetővé (261. § (9) bekezdés). E rendelkezés alapján az alapcselekmény miatti felelősség megállapítása mellett a pénzmosás csupán büntetlen utócselekményként értékelhető. Hazánkban – mint láthattuk – a saját alapcselekményből származó dologra elkövetett pénzmosás (Btk. 399. § (3) bekezdés) esetében az elkövetési magatartások speciális jellegűek („gazdasági tevékenység során felhasználja, pénzügyi tevékenység végzése, pénzügyi szolgáltatás igénybe vétele”), tehát nem fogják át a „hétköznapi magatartásokat”, ellenben a német szabályozás ezt a kört is bevonja az elkövetési magatartások közé. A saját pénz mosásáról lásd GÁL István László: *A pénzmosással és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos jogszabályok magyarázata*. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2012, 65-66.

⁶³ Lásd bővebben FISCHER: *i.m.* 1823.

StGB 261. § A tényállás felépítése		Büntetési tétel
(1) bek.	1. <i>alapeset</i> : klasszikus pénzmosás (eredet elleplezése, a nyomozás megghiúsítása vagy veszélyeztetése)	3 hónaptól – 5 évig terjedő szabadságvesztés
(2) bek.	2. <i>alapeset</i> : „izoláló” tényállás	3 hónaptól – 5 évig terjedő szabadságvesztés
(3) bek.	A kísérlet büntetendősége.	
(4) bek.	Különösen súlyos esetek	6 hónaptól – 10 évig terjedő szabadságvesztés
(5) bek.	A gondatlan alakzat büntetendősége	2 évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés
(6) bek.	Tényállásszerűség hiánya a vagyontárgy jóhiszemű megszerzés esetén	
(7) bek.	Az elkobzásra vonatkozó rendelkezések	
(8) bek.	A külföldön elkövetett alapcselekményekre vonatkozó rendelkezés	
(9) bek.	Büntethetőséget megszüntető okok	

3.2.1. A pénzmosás elkövetési tárgya és alapcselekményi köre. A pénzmosás járulékos jellegére tekintettel nagyon fontos kérdés az elkövetési tárgyhoz kapcsolható jellemzőnek, az *alapcselekmény fogalmának* meghatározása, hiszen ez az objektív tényállási elem a bűncselekmény alkalmazási területét jelentősen behatárolhatja. A német Btk. alapján a pénzmosás elkövetési tárgya lehet *a) a Btk.-ban meghatározott alapcselekményből „származó” vagyoni értékkel bíró dolog,* továbbá *b) az adócsalással⁶⁴ összefüggésben megspórolt kiadás, visszatérített adó, igénybe vett adókedvezmény,* továbbá *a csempészett áru.*⁶⁵

A vagyoni értékkel bíró dolog fogalmába tartoznak többek között az ingók, az ingatlanok, követelések, de akár a társasági részesedések is.⁶⁶ Az elkövetési tárgy fogalmába nemcsak a bűncselekményből közvetlenül származó vagyoni érték tartozik, hanem szóba jöhet az eredeti helyébe lépő dolog is. A büntetőjogtudomány ezt nevezi *szurrogátumnak*, amely azonban feltételezi a szoros összefüggést az alapcselekmény és az elkövetési tárgy között. A joggyakorlat szerint a szurrogátumban az alapcselekményből származó dolognak gazdasági

⁶⁴ Az adócsalással összefüggő büntetőjogi tényállások nem az StGB-ben, hanem egy „melléktörvényben”, az adózás rendjéről szóló törvényben (Abgabenordnung - AO) vannak szabályozva.

⁶⁵ StGB 261. § (1) bekezdés utolsó mondata

⁶⁶ FISCHER: *i.m.* 1825. Lásd bővebben: VOß, Marko: *Die Tatobjekte der Geldwäsche*. Heymanns, 2007.

értelemben „egy nem elhanyagolható részt” kell kitennie. Az elkövetési tárgy fogalmába tartozik az alapcselekmény elkövetésének ellenértéke (díja) is.⁶⁷

Az *alapcselekmény közé tartozik* minden olyan büntető jogellenes cselekmény („*rechtswidrige Tat*”), amelyet a Btk. 261. § (1) bekezdésében szabályozott katalógus tartalmaz (*alapcselekmény-katalógus*). Az alapcselekmény jogerős ítéletben történő megállapítása azonban nem feltétele a pénzmosás miatti felelősségre vonásnak. Az alapcselekmények hatályos szabályozása szerinti felsorolásba nem csak a szervezett bűnözéssel összefüggő cselekmények tartoznak, hanem az egy sokkal tágabb kört ölel fel, hiszen a pénzmosás alapcselekménye lehet minden *büntett*, továbbá *konkrétan meghatározott vétségek*. Büntettnek minősül a német Btk. alapján minden egyévi vagy azt meghaladó (generális minimum) szabadságvesztéssel fenyegetett jogellenes cselekmény.⁶⁸ A vétségek csoportja többszöri módosítás eredményeként nyerte el mai arculatát. E körbe tartoznak például a kábítószerrel összefüggő bűncselekmények, az aktív és passzív vesztegetés esetei, illetve az 1998-as Btk. módosítás óta a lopás vétsége is. A német szabályozás szerint az adócsalás alapesete vétségnek minősül, annak ellenére, hogy súlyos büntetéssel fenyegetett cselekményről van szó (a speciális maximum öt évig terjedő szabadságvesztés), de a speciális minimum (hat hónap szabadságvesztés) nem éri a törvényi minimális büntetési tételt. A Btk. büntetési meghatározása ugyanis feltételezi az egy évet meghaladó szabadságvesztést, amely az adócsalás alapesetében nem adott.

Az *adócsalás alapcselekménye* vonatkozásában a törvény az elkövetési tárgyak körét a 2001-es Adócsalás elleni küzdelemről szóló törvénnyel,⁶⁹ valamint a 2002. évi Btk. módosítással jelentősen kiszélesítette. A pénzmosás az adócsalás által *megspórolt kiadásokra, visszatérített adóra, igénybe vett adókedvezményre*, továbbá a *csempészett árura* nézve is elkövethetővé vált.⁷⁰ A Btk. azonban az adócsalás vonatkozásában feltételként fogalmazza meg az *üzletszerű vagy bűnszövetségben* történő elkövetést.⁷¹ Az elkövetési tárgyak második csoportjánál az alapcselekményből „származó” jelleg bizonyítása problematikus lehet, hiszen itt „csupán” egy fordított logikai összefüggés van a megspórolt vagyon és az adócsalás között, hiszen az elkövetési tárgy a szó legszorosabb értelmében nem „piszkos” pénznek minősül, hanem az elkövető legálisan szerzett vagyonként jelenik meg. Nem az eredete bűnös tehát, hanem egy későbbi körülmény (adó meg nem fizetése) miatt válik a pénzmosás alkalmas elkövetési tárgyává, hiszen az adó törvényszerű megfizetésével csökkent volna az elkövető teljes vagyona. Kérdésként merül fel, hogyan lehet elkülöníteni az ily módon „bűnössé” vált és a „tisztá” vagyont, hiszen az elkövető bármikor védekezhet azzal, hogy az elkövetési magatartást ez utóbbihoz tartozó vagyonrészre követte el.⁷²

3.2.2. A pénzmosás elkövetési magatartásai. Az *elkövetési magatartások*

⁶⁷ FISCHER: *i.m.* 1826.

⁶⁸ StGB 12. § (1) bekezdés

⁶⁹ Steuerverkürzungsbekämpfungsgesetz (StVGB) 2001.12.19. (BGBl I 3922).

⁷⁰ StGB 261. § (1) bekezdés utolsó mondata

⁷¹ StGB 261. § (1) bekezdés 5. pontja

⁷² Lásd a kritikáról bővebben: FISCHER: *i.m.* 1826-1827.

három csoportját különböztethetjük meg. Az első két csoportba tartozó elkövetési magatartások az alapcselekményből származó elkövetési tárgy *elrejtése*, az *eredetének elleplezése* (pl. a dolog elcserélése), illetve *eredetének, fellelhetőségi helye kinyomozásának, elkobzásának vagy biztosításának megghiúsítása vagy veszélyeztetése* (pl. fiktív cégek alapítása a bűnös eredetű pénzek tisztára mosása céljából).⁷³ Ebben az esetben egymást átfedő, hasonló jellegű cselekményekről van szó, hiszen az elrejtés és az elleplezés éppúgy hozzájárulhat a nyomozás sikerességének megghiúsításához. Az egyes elkövetési magatartások között az előidézett veszély jellege alapján tehető különbség. A „megghiúsítás” feltételezi, hogy eredményes az elkövető cselekménye. A nyomozás „veszélyeztetése” egy korábbi fázist rendel büntetni, amelyhez azonban szükséges a konkrét veszély előidézése, azaz az elkövető magatartásának nemcsak általánosságban, hanem a konkrét esetre vonatkoztatva is alkalmasnak kell lennie a nyomozás megghiúsítására.⁷⁴

A harmadik csoporthoz tartozó magatartások vonatkozásában a jogalkotó célja az volt, hogy a bűnös eredetű tárgyakat a felhasználás büntetendővé tételén keresztül „izolálja”, tehát „forgalomképtelenné” tegye.⁷⁵ Teljesen „hétköznapi” cselekmények tartoznak e körbe, így az elkövetési tárgyak *megszerzése (saját vagy harmadik személy számára), megőrzése, felhasználása*. Ezen cselekményeknél törvényi feltétel azonban, hogy az elkövető a dolog megszerzésének időpontjában ismerje e javak eredetét. A teleologikus értelmezés eszközével a „megszerzés” elkövetési magatartásánál indokolt lehet a „hétköznapi élet ügyleteit” kivennie a tényállás alól, amely által az elkövető életszükségletének fedezésére szolgáló magatartások nem minősülnek pénzmosásnak.⁷⁶

A német megoldással kapcsolatosan még egy sajátosság érdemel különös figyelmet. Az alapcselekmény elkövetőjének büntetendőségét – azaz a *saját pénz mosását* – az 1998-ban elfogadott Szervezett bűnözés elleni harcról szóló törvény vezette be. Az StGB 261. § (9) bekezdéséből is levezethető az alapcselekmény elkövetőjének büntetendősége, amely előírja, hogy az *„(1)-(5) bekezdésekben foglalt cselekményért nem büntethető az, aki az alapcselekményben való közreműködésért büntetendő”. Ebből következik, hogy az elkövető minden egyéb esetben büntethető.*

3.2.3. Az alanyi oldal. Az *alanyi oldal* szempontjából kiemelendő, hogy „főszabályként” az eshetőleges szándék is elegendő a bűnösség megállapításához. Az egyetlen kivétel a védői honorárium lehet, amely speciális esetben a német Szövetségi Alkotmánybíróság⁷⁷ határozata értelmében az egyenes szándék bizonyítása indokolt. Ezáltal a védő a bűncselekményből származó honorárium átvételével csak abban az esetben valósítja meg a pénzmosás bűncselekményét, ha a pénzek eredetét „bizonyossággal” ismerte. A Szövetségi Alkotmánybíróság az

⁷³ StGB 261. § (1) bekezdés

⁷⁴ FISCHER: *i.m.* 1830.

⁷⁵ FISCHER: *i.m.* 1831.

⁷⁶ FISCHER: *i.m.* 1832-1833.

⁷⁷ VerfG 2 BvR 1520/01 und 2 BvR 1521/01. Urteil vom 30. März 2004(BGH, LG Frankfurt/Main) <http://www.hrr-straftrecht.de/hrr/bverfg/01/2bvr-1520-01.php3> (2017.07.21.)

alanyi oldal restriktív értelmezésével tartotta „összeegyeztethetőnek” a pénzmosás szabályozását az alaptörvényben rögzített védelemhez való jog biztosításával.

A német Btk. szerint büntetendő a *gondatlan* pénzmosás is, tehát az az eset, amikor az elkövető nem ismeri fel, hogy a vagyontárgy valamely törvényben felsorolt alapcselekményből származik. A gondatlan elkövetés kizárólag a más által elkövetett pénzmosás esetében vizsgálendő. Ennek büntetendőségével kapcsolatosan számos kritika olvasható a vonatkozó szakirodalomban, melyek a rendelkezés alkotmányosságát is megkérdőjelezik és a gondatlan alakzat büntetendőségét „titkolt” bizonyítási szabályként értékelik, amely sem a bűnfelelősség, sem pedig a törvényi határozottsági követelménnyel nem egyeztethető össze.⁷⁸

3.2.4. A pénzmosás szankcionálása. A pénzmosás a német Btk. szerint – a magyar Btk.-hoz hasonló módon – alapesetben 3 hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A gondatlan alakzat két évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel szankcionálható. Különösen súlyos esetben pedig a bűncselekmény hat hónaptól tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ezzel kapcsolatban ugyanakkor fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a német Btk. sajátos megoldásként csupán ún. példálózó felsorolással határozza meg a súlyosabb megítélés alá tartozó eseteket („*Regelbeispiele*”). A magyar szabályozással ellentétben tehát a német büntetőjogban ismert jogtechnikai megoldás szerint azonban ezek az esetek nem minősített esetek, tehát nem tényállási elemként, hanem büntetéskiszabási tényezőként értékelendők. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az elkövetőhöz vagy az elkövetési magatartáshoz kapcsolódó körülmények a súlyosabb jogkövetkezmények alkalmazását feloldhatják. A jogalkotó nem köti meg a jogalkalmazó kezét, hanem szabad mérlegelést biztosít számára, amely azonban a bírói önkény táptalaja is lehet.⁷⁹

4. Összegzés

A pénzmosás hazai szabályozásának elemzése alapján megállapíthatjuk, hogy a *pénzmosás magyar büntetőjogi tényállása* – a hazai jogi nyelv figyelembe vételével – teljes egészében megfelel az Európai Unió 2016. évi irányelvjavaslatában foglalt pénzmosás definíciónak, sőt az *elkövetési magatartások* a javaslatban foglaltakhoz képest jóval cizelláltabban vannak meghatározva. Az irányelv elvárásainak megfelelően büntetendő az alapcselekmény elkövetője által elkövetett pénzmosás is (*saját pénz mosása*), és míg a javaslat kizárólag a szándékos cselekményeket rendeli szankcionálni, addig a magyar Btk. alapján a *gondatlan bűncselekmény* is büntetendő. Ezen szigorúbb szabályozás alkalmazására azonban lehetőségük van a tagállamoknak.

A német szabályozás kapcsán kiemelendő, hogy az *adózással összefüggő bűncselekmények alapcselekményként* történő meghatározása már a IV.

⁷⁸ Lásd összefoglalóan: FISCHER: *i.m.* 1837-1838.

⁷⁹ Vö. MADAI Sándor: *A csalás büntetőjogi értékelése*. HVG-ORAC, Budapest, 2011. 178-179.

Pénzmosás elleni preventív irányú irányelv átültetése kapcsán elég tett a jogalkotó. Hazánkban az alapcselekmények széles körének (valamennyi büntetendő magatartás) meghatározása ezt a kört már korábban lefedte.

A *saját pénz mosása* Németországban az 1998. évi Btk. módosítás óta büntetendő. Sajátos megoldást választott tehát a német jogalkotó, amikor büntethetőségi akadályként – egészen pontosan személyes büntethetőséget megszüntető okként – szabályozza az alapcselekményben tettesként vagy részesként közreműködő személyek büntetőjogi felelősségének kérdését és ezáltal kizárja ki a kétszeres értékelés tilalmába ütközést. Amennyiben nem állapítható meg minden kétséget kizáróan az alapcselekményben való részvétel, akkor a büntethetőségi akadály nem alkalmazható, azaz az elkövető pénzmosásért felelősséggel tartozik.⁸⁰ *Kilchling*⁸¹ szerint a német szabályozás nem büntetőjogi, hanem sokkal inkább nyomozástaktikai szempontokat juttat érvényre. A „saját pénz” mosásának német szabályozása kapcsán meg kell azonban említenünk az *elkövetési magatartás szabályozását* is⁸², amely felöleli a „hétköznapi” ügyleteket is (így pl. megszerzés), amely esetben valóban indokolt lehet a pénzmosás büntetlen utócselkményként való értékelése.

A javaslat alapcselekménnyel kapcsolatosan megfogalmazott bizonyításra vonatkozó szabályozása kapcsán összefüggésben kiemelendő, hogy a pénzmosás tipikusnak mondható nemzetközi elkövetési jellegére tekintettel a német Btk. kifejezett rendelkezése alapján alapcselekmény lehet a *külföldön elkövetett cselekmény* is, feltéve, hogy az adott magatartás az elkövetés helye szerint büntetendő és a német Btk. szerint az alapcselekmény-katalógusba tartozó büntetendő cselekményről van szó.⁸³ Tehát feltétel a kettős inkrimináció, amely azonban a német jogra jellemző katalógus alapján történő büntetendőségre tekintettel nem eredményezheti azt, hogy a külföldi büntetőjog alapján formálisan „büntetnek” minősülő cselekmények automatikusan az alapcselekményi kategóriába tartozzanak. Szükséges feltétel ugyanis, hogy a német Btk. szerinti kritériumoknak is megfeleljen az adott büntetendő cselekmény és így a német büntetőjog alapján büntetnek, vagy valamelyik a törvényben megjelölt vétségnek minősüljön.

Végezetül utalnunk kell arra, hogy mind a magyar, mind pedig a német szabályozás az irányelvjavaslat *büntetőjogi szankciókra vonatkozó elvárásának* megfelel, hiszen maximális büntetési tételként négy évet meghaladó szabadságvesztét ír elő. Továbbá mindkét országban büntetendő a gondatlan

⁸⁰ FISCHER: *i.m.* 1830.

⁸¹ KILCHLING, Michael: *Die vermögensbezogene Bekämpfung der Organisierten Kriminalität - Recht und Praxis der Geldwäschekämpfung und Gewinnabschöpfung zwischen Anspruch und Wirklichkeit.* Wistra, 2000/19, 241-249.

⁸² Az elkövetési magatartások első csoportjához tartozik az alapcselekményből származó elkövetési tárgyak a) elrejtése, az eredetének elleplezése (pl. a dolog elcserélése), illetve b) eredetének, fellelhetőségi helye kinyomozásának, elkobzásának vagy biztosításának megghiúsítása vagy veszélyeztetése (pl. fiktív cégek alapítása a bűnözés eredetű pénzek tisztára mosása céljából), c) az elkövetési tárgyak megszerzése (saját vagy harmadik személy számára), megőrzése, saját vagy harmadik személy számára felhasználása.

⁸³ StGB 261. § (8) bekezdés

pénzmosás. Megállapíthatjuk azt is, hogy a német Btk.-ban a pénzmosás büntetőjogi tényállásának megfogalmazása a magyarhoz képest egyszerűbb, amely a jogalkalmazói munkát megkönnyítheti. Talán ennek köszönhető, hogy míg hazánkban a pénzmosás bírói gyakorlata szinte teljesen hiányzik⁸⁴, addig Németországban a bűnügyi statisztában kimutatható bűncselekményről van szó, a jogerős elítélések száma évről-évre növekszik.⁸⁵

Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy az 1990-es évektől egyre fokozódó uniós törekvések ellenére a tagállami szabályozások között még mindig kimutathatóak különbségek, amely megnehezíti a nemzetközi méreteket öltő pénzmosással szembeni hatékony fellépést. Ezen a téren várhatóan a Bizottság új büntetőjogi tárgyú irányelvjavaslata – elfogadása esetén – pozitív változást fog hozni.

⁸⁴ JACSÓ Judit – UDVARHELYI Bence: *A pénzmosás elleni fellépés aktuális gyakorlati kérdései* (megjelenés alatt).

⁸⁵ JACSÓ Judit: *A pénzmosás elleni fellépés dimenziói Európában: múlt, jelen és jövő*. In: Kiss V. (szerk.): *Kriminológiai Közlemények 72. Válogatás a 2012-ben tartott tudományos ülések előadásaiából*, Magyar Kriminológiai Társaság, Budapest, 2013. 65.